

(۳۷۴)

متعلق الطیر

شیخ عطار

باندازه ۱۹۵ x ۳۰۷ - جلد روغنی خوش ریخته بوم تریاکی
گل و بوته نقاشی ، حاشیه زمینه آلباوتی گل ریزه نقاشی ، اندرون بوم
سرخ گل نرگس و شکوفه - کاشد فرنگی آهار داده کشیده جدول
و کمنه زرین متن زرفشان خیار - بین «طور تعاضاً جلالاندازی - عنوانها
پسرخی - دو صفحه اول متن و حاشیه ، حاشیه بوته اندازی مذهب -
یکه سرلوح مذهب خوش که در هفت کشیده آن بقلم زر روی متن
لاجورد نوشته شده است : « هو الله جل جلاله و عظم شأنه »

بنام ناسی سلطان غازی رقم شد این کتاب متعلق الطیر
شهنشاهی که چون او کس نیند اگر صد قرن گردون را کند سیر
چو اندازی که در عصرش خداوند نمودی ختم بر مخلوق خود غیر
هو الله تعالی شأنه ، یاحی باقیوم سنه ۱۲۵۷ هـ و در تمام بالای صفحات در
ترنج تذهیبی نام محمد شاه قاجار بزرگ و لاجورد و سرخی و سیاهی
نوشته شده - ۸ - ۴ صفحه ، هر صفحه ۱۴ سطر ، هر سطر یک بیت
۱۳ - میلیمتر - خط نستعلیق نیم دو دانگ خوش - رقم میرزا اسدالله
میرازی - تاریخ تحریر سال ۱۲۵۷ . (شماره ۴۴۵)

غاز :

آفرین جان آفرین پاک را آنکه جان بخشید داد این خاک را
ابان :

شوخی و بی شرمی ما در گذار فعل ما را پیش روی ما بیار

« تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب في يوم الجمعة شهر
 ربيع الاولي من شهر سنة مبع وخمسين ومائتين بعد الالف من الهجرة
 المقدسة النبويه على يد الكاتب المحضرت السلطاني سدا لله الشيرازي
 غفر الله ذنوبه وستر عيوبه »
 پيمان ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدين شاه گذشته در حاشيه صفحه
 اول بهر او را دارد.

(۳۷۵)

سديح عطار

باندازه ۱۴۰ x ۲۰ - جلد روغنی بوم زرد گل و پوته نقاشی
 بوم آلبالوی پوته ريز نقاشی . اندرون بوم سرخ گل خرگس وشکوفه ،
 حاشيه بوم مشکي پازيرک مذهب - کاعاد ترمه جدول و کمند زرين
 متن زرشان بين سطور تماماً طلا اندازی - عناوين بسرخي روی متن زره
 در سرسخنه های مذهب منقش - دو صفحه اول متن و حاشيه ، حاشيه
 پوته اندازی مذهب عالی - بکک سر لوج مذهب مرصع عالی که در کتبه
 آن روی متن زر عنوان کتاب بسرخي نوشته شده و در بالای صفحه دوم
 در نيمترنجي بسرخي روی متن زونام والقباب محمد شاه قاجار نوشته شده
 است - ۳۶۵ صفحه ، هر صفحه ۲۶ سطر ، هر سطر يکک بيت ۸۷ ميليتر
 خط نستعلیق نيمد و دانگ عالی - رقم محمد رضاخونی - تاريخ تحرير
 مال ۱۲۰۸ ، (شماره ۱۲۳۰)

تأناز :

« آفرين جان آفرين باک را آنکه جان به غشيدمشت مخالف را »

نایان :

« گفت عطار از همه بردان معنی گر تو سردی هم به خیرش باد آن »

• مصنفان نام : بیون احدک (عقاب) فی شهر رمضان المبارک
تہ ۱۴۵۸ھ ، کتبہ : کتبہ جامعہ اسلامیہ ، پاکستان
نسخہ نمبر : ۱۰۰۰ ، کوئی بھی ترمیم یا اضافہ
کتابخانہ نادار، و بی بی، کتب خانہ را معروض ہے۔

۱۳۶۱

دیوانہ فزلیات

شیخ مظاہر

انڈیا ۱۴۰۱ء - ۱۴۰۲ء - ۱۴۰۳ء - ۱۴۰۴ء - ۱۴۰۵ء - ۱۴۰۶ء - ۱۴۰۷ء
و حاشیہ کتبہ : دار الفکر، لاہور، پاکستان، ۱۴۰۸ء - ۱۴۰۹ء
اول باب - صفحہ ۱ تا ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۶ ، ۱۷ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰ ،
جہاں معنی لکھے گئے ہیں ، مثلاً : ص ۱۰ ، ۱۱ ، ۱۲ ، ۱۳ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱۶ ، ۱۷ ، ۱۸ ، ۱۹ ، ۲۰ ،
پر صفحہ ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴ ، ۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ ،
کتابت ہے۔ (۱۴۰۱ء تا ۱۴۰۷ء) (سجاریہ ۱۴۰۷ء)

آغاز :

• اے نبی ماک تو دارِ نازداناں

۱

۲

۳

• جان :

اگر عطار با ازبک توفیق

۱

۲

۳

• بسال ۱۲۸۸ء در حسابک حاجی رحمان

• بسال ۱۳۸۳ از عرض ناصرالدین شاہ

• اورا دارہ

(۳۷۲)

کمال الدین اسمعیل بن جمال الدین محمد بن

عبدالرزاق اصفهانی

(م ، ۶۳۵)

باندازه ۱۴۵ × ۲۰۵ - جلد تیماج مشکى تریچ و سر تریچ
و گوشه منگنه ، اندرون تیماج حنائى ساده جدید - کاغذ اصفهانی
جدول دار - عنوانها پشتگرف - ۸۴۸ صفحه ؛ هر صفحه ۱۹ سطور ،
هر سطر یک بیت ۹۵ میلیتر - خط نسخ کتابت تحریر متوسط - رقم
محمد بن خالد اصفهانی - تاریخ تحریر سال ۷۲۲ . (شماره ۴۹۹)
نسخه منقسم است به : قصاید - ترکیبات - مراثی و تعازی -
هجریات - مقطعات - غزلیات - رباعیات .

آغاز :

« ای جلال تو بی نظار از زبان انداخته عزت ذات یقین را در گمان انداخته »

پایان :

« من کار سخن راست بکردم چون کار لیکن بسخن راست نمی گردد نار »
ه تم دیوان اشعار الامام الاجل انصار الشهد العالم شمال
الدین جمال الاسلام سیدانعماء ملک الکلام اسمعیل بن محمد بن
عبدالرزاق اصفهانی رحمة الله علیه علی ددی انعمه انصهریف محمد بن
خالد اصفهانی فی غره شوال سنة اثنی و عشرين و سبعمائة و صلی الله
علی خیر خلقه محمد وآله اجمعین . »

نسخه در صحافی جدید بشوش تصحیف شده و از اول تا صفحه

۲۴ نو نویسی است و همین قسمت نو نویسی نیز وصالی و بنز و حاشیه نیز قدیم در حدود قرن دهم کتابت شده است.

در بعضی حواشی بخط دیگر و جدیداً اشعاری از کاتبی الحاق شده است.

بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه اول مهر او را دارد.

(۳۷۸)

دیوان

کمال الدین اسمعیل اصفهانی

باندازه ۱۹۰ x ۳۰۰ - جلد نیمج مشکین تریج و حاشیه سنگند مذهب جدید - کاغذ اصفهانی جدول دار - عنوانها پشتگرف - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب متفلس که در چهار کتیبه پیشانی و ذیلی روی متن فیروزهای بخط ثلث بسفیداب تحریر دار نوشته شده است :

« لذكر الله بالتقدم اوئی اذا قدمت شيئا من كلام
و بعد الله ذكری بصطفیه نبی الله لا تذارا الا نام »

و در میان هر صفحه ۱ بیت از آغاز دیوان نوشته شده است - پشت صفحه اول در یکج شمس و دو کتیبه مذهب متفلس بهمان خط نوشته شده است. « هذا الديوان من كلام سبحانه الثاني كمال المنة والدين اسماعيل الاصفهاني طاب ثراه » مطالب پایان نسخه در جدول متفلسی نوشته شده است - ۳۰۳ صفحه ۱ هر صفحه ۲۰۰ سطر عرض سطر یکج بیت ۱۰۰ میلیمتر - (۴) سوره مذهب متفلس که در هر یکج عنوان قسمتهای دیوان بخط ثلث بسفیداب نوشته شده است خط متن نسخ کتابت تحریر

خوش و عنوانها بقلم ثنث دو دانگه خوش - رقم حسین بن علی -
تاریخ تحریر سال ۷۳۳ ، (شماره ۲۹۴) .

کتاب در پنج قسم منقسم شده است بدینترار : قصاید - ترجیحات -
مقطعات - غزلیات - رباعیات .

آغاز: مانند نسخه پیش :

پایان :

« یاریش چنان کسی سرو کار بیازد در رهشستان کسی گرفتار مباد »

ه تم دیوان ملک الشعرا کمال الدین اسمعیل الاصفهانی فی یوم
الثلاثاء الرابع عشر من شهر شوال سنه اثنین و ثلاثین و سبعمائة و الحمد لله
على افضاله والصلوة على رسوله محمد وآله ، ثبه ، قل عباد الله الرقیب
حسین بن علی بن محمد الطیب . ه

بنظر میرسد که این نسخه نفیس نیز مقطعاتی داشته باشد ،
ولی چون مشوش تصحیف شده ممکن است اگر اوراق آن تنظیم شود
جای بعضی یا همه مقطعات بر شود .

ال . ۳ . ۱ . نسخه در ترکیه و متعلق به محمد علی ناسی بوده
و بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته در حاشیه صفحه اول
مهر او را دارد .

(۳۷۹)

دیوان

کمال الدین اسمعیل اصفهانی

با اندازه ۲۱ × ۳۵ - چند نیمای مشکلی حاشیه منگنه مذهب
چند - کاشد بغدادی جدول زرین - عنوانها بزر - در هر صفحه دو

لچکی مذهب منقش - بر سر هر قطعه شعر بحر عروضی و وزن بحر بزر نوشته شده - یک سر لوح مذهب سر صبح عالی در دو صفحه اول چهار لچکی و یک سر فصل مذهب سر صبح عالی دارد - در کتیبه سر لوح «مجذبه» بسفیناب بخط کوفی تزیینی و در سر فصل بهمان خط «الله و الاسواء» نوشته شده است - پشت صفحه اول یک شمس مذهب سر صبح عالی دارد که در میان آن روی متن نقره کشیده آب زر بخط ثلث عالی نوشته است : « هذا دیوان ملک الشعراء ائصح العظماء و ابلغ البلاغ کمال الدین اسمعیل اصفهانی - کتب برسم خزانه السلطان الاعظم مالک رقاب الاسم دولی ملولہ العرب و العجم السلطان بن السلطان بن السلطان محمد خان بن مراد خان خاندان سکر و خلافت »

۳۴۲ صفحه هر صفحه ۳۹ خط، هر خط یک بیت ۱۱۰ میلیمتر و در حاشیه هر صفحه ۱۲ بیت در ۲۴ مصراع - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (فون ۹) (شماره ۳۹۳)

نسخه مشتمل است بر : قصاید - ترکیبات - سرایی - مضامین - مقطعات - غزلیات - رباعیات و در درج مقطعات یک مکتوب مشور در صفحه ۲۱۵ - ۲۱۶ دارد.

آغاز :

« ای صفات تو بیانها را زبان انداخته عزت ذات یقین را در گمان انداخته »

پایان :

« یا قهره شب نیست بر برگ سمن با عقد گهر گسسته بر خرمن گل »

(۳۸۰)

کمال الدین اسمعیل اصفهانی

باندازه ۱۴۵ × ۲۴۰ - جلد قیماق سرخ تزیین و سر قرنج منگنه -

کاغذ اصفهانی جدول زرین آب افتاده - جای عنوانها بیاض - (۵)
مرلوح مذهب برصع خوش - ۸۶۵ صفحه هر صفحه ۱۹ سطر ، هر سطر
یکک بیت . ۷ سبلیتر - خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ
تحریر (قرن ۱۰) (شماره ۴۹۸)

نسخه منقسه است به تصانیف و ترکیبات و سرائی (مرتب) -
مقطعات (مرتب) - مثنویات - غزلیات (مرتب) - رباعیات (مرتب)
آغاز :

« تبارک الله ازین جنبش نسیم صبا که لطف صنعت او از کجاست تا بکجاء
پایان :

« حقا اگر تده یک آن مزد کند کز کانه سرا شی شکر سیر کنی ه
در حدود سال ۱۱۰۵ در قتلک محمد صادق باقی بوده و پسران
۱۲۲۰ وارد کتابخانه محمد ولی میرزا لرزنده فتحعلیشاه شده و پسران
۱۲۳۰ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام وی
بسیفیداب روی متن زرد رنگی نوشته شده . سال ۱۲۸۲ از عرض
ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه اول مهر او را دارد .

(۲۸۱)

کمال الدین اسمعیل اصفهانی

باندازه ۱۶۵ x ۲۵۵ - جلد قیماچ سفکی متن و حاشیه ضربی
طلا خوش ، اندرون پیشین عنابی قرنج و گوشه سوخت معرق زمینه
فیروزه‌ای مذهب لولادار عنابی - کاغذ دولتی آبادی جدول زرین -
عنوانها پشتگرف - دو صفحه اول متن و حاشیه بین سطور طلا اندازی
منقش ، حاشیه گلکاری - یکک مرلوح مزدوج مذهب برصع خوش -

۵۳۲ صفحه، هر صفحه ۱۶ سطر، هر سطر یک بیت ۷۳ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱) (شماره ۴۹۶).

نسخه کامل نیست و متخفی در حدود نیمه اشعار دیوانست .
آغاز:

« ای صفات تو یارها را زبان انداخته عزت ذات یقین را در گمان انداخته »
پایان :

« برخیز تونیز کار را ساخته دار
چون آنکه پس از تو آید از پیش برات »

« تمام شد کتاب کمال اسمعیل علیه الرحمة والغفران »
بسال ۱۳۹۸ از ورثه طهماسب میرزا مشیدالدوله خریداری شده است .

(۳۸۲)

کمال الدین اسمعیل اصفهانی

باندازه ۱۵۰ × ۲۴۳ - جلد نیمجای بشمی تونج و سر تونج
چهره‌ای سنگه - کاغذ اصفهانی جدول زرین متن زرشان غبار -
عنوانها بخط رقاع خوش بشگرف - دو صفحه اول بین سطور طلا اندازی
یک - راجع مزدوج مذهب مریع خورش - ۸۷۶ صفحه : هر صفحه
۱۸ سطر، هر سطر یک بیت ۷۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت خفی
خوش - رقم عبده الغنی جامی لشگری - تاریخ تحریر سال ۱۰۳۱ .
(شماره ۴۹۱) .

نسخه مشتمل است بر : تصایید (مرتب) - مقطعات - تراکیب
 غزلیات (مرتب) - رباعیات (مرتب)
 آغاز ، مانند پیش .
 پایان :

« حیف است چنان لبی و الحقی چه لبی »

کالوده شود بهوسه هر جلیبی «
 « تمت الكتاب بعون الملائكة الوهاب ، تحريراً في تاريخ منتصف
 شهر جمادى الأولى سنة ١٠٢١ هـ من هجرة النبوة المصطفوية عليه السلام
 كتبه العبد الداعي عبدالمعنى جاسى لنكري المشهور بقاسميه ، انهم اغترله
 ولوالديه ولجميع المؤمنين والمؤمنات . »

نسخه متعلق به محمود میرزا فرزند فتحعلیشاه بوده که بقرزند
 خود سعود میرزا بخشیده و سال ١٢٨٢ از عرض ناصرالدین شاه
 گذشته است و در حاشیه صفحه اول مهر او را دارد .

(٣٨٣)

دیوان

ضیاءالدین یارسی

(٦٢٢ ، ٤)

باندازه ١٥٥ × ٢٧٥ - چند تیماج سرخ ساده جدید - کاغذ
 بغدادی نخودی - بعضی عنوانها پشتگرف - ٢٦١ صفحه هر صفحه
 ٢٩ تا ٣١ سطر ، هر سطر یک بیت ٩٥ میلیمتر - خط نستعلیق قدیم
 متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ٧ - ٨) (شماره ٤٢٨)
 نسخه مشتمل است بر : تصایید (مذبوح و رنانه و غیره) -
 غزلیات - رباعیات .

« رویت به حسن عالم جهان را کمال داد

عشق با بلطف حیره دل را جمال داد

پایان :

« ما را ز عطاء حق همین سال اندر از عالمه دختر آمد از حور پسر »
 بدنبال دیوان دو مصیبه و یک قطعه تمام و یک قصه ناقص ،
 بخط کاتب دیوان از ضمیمه افزوده شده و نسخه ناتمام مانده است و چون
 مقداری بیاض در آخر نسخه بجای مانده محتمل است کتاب بخط مصنف
 باشد مخصوصاً که بعضی عنوانها این احتمال را تأیید می کنند مانند
 « جواب فرستاده شد » و « جواب به معرفت فرستاده شد » در سه
 صفحه آخر کتاب و پشت صفحه اول یک رباعی از شاعر نامعلوم و یک
 غزل و تصیبه از سیب الدین استرنگی و یک قطعه از حسینی و یک
 قصیده از حاجی جلال لارندی بخط دیگری جز خط کاتب متن دیوان
 نوشته شده است و این تصیبه آخر چنین رقم و تاریخ دارد : کتبه
 حسن بن یوسف سبط مرحوم حسام الدین حافظ الملقب بنظام ، فی عشرین
 رجب سنه ست و ستم و سیصد و هفتاد و هفتاد و هفتاد و هفتاد و هفتاد
 هفتم و تاریخ تولد وی سال ۵۷۰ بوده است چنانکه در حسب حال
 خود گوید :

سال چون بانید و هفتاد دشت از هجرت

نقش بنده ازنی نقش وجودم بنگاشت

و حیاتش تا سال ۶۳۶ معلوم است که در باب ولادت دو فرزند

این رباعی را سروده است :

چون ششصد و سی دشت و یک هفت دگر

از مدت سال هجرت پیغامبر

ما را ز عطاء حق همین سال اندر از عالمه دختر آمد از حور پسر

نسخه به تناوب در تمکک ایوبگر بنام بن احمد شیروانی

و احمد بن محضنی و در تاریخ ۹۴۳ عبدالرحیم و بعد شرف نامی و پس
از آن فرزندش عارف (در تاریخ ۱۱۷۸) بوده است و بسال ۱۲۸۲
از عرش ناصرالدین شاه گذشته و با لای صفحه اول مهر ناصرالدین شاه
را دارد .

(۳۸۴)

ات

مولانا جلالالدین محمد بن محمد بن

حسین خطیبی بکری بلخی

(م ، ۶۷۲)

باندازه ۱۶۹ × ۲۵۲ - جلد روشنی عالی بوم تریاکی گل و بوته
نقاشی ، حاشیه گل ریزه نقاشی ، اندرون سرخ بوته مذهب حاشیه باریک
تریاکی جدید - کاغذ بخارانی نباتی با دو جدول زرین - و در هر صفحه
سه لچکی بوته اندازی مذهب عالی عنوانها بخط رقاع خوش بقلم زر
۷۲۴ صفحه ، هر صفحه ۲ سطر ، هر سطر و بیت ۱۰۵ میله متر در متن
و ۲۱ بیت در ۴۲ سطر در حاشیه - پشت صفحه اول در یک تریج
مذهب برصع تالی بقلم زر نوشته شده است و صاحبه سلطان حسین میرزا
بهادرخان « - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب زیننه فیروزه ای که
در میان هر صفحه ۸ بیت از متن و ۱۴ بیت در حاشیه نوشته شده است -
و در چهار کتیه پیشانی و ذیل این دو صفحه « بسمله » و « حمدله »
بخط نثک عالی بقلم زر روی متن فیروزه ای بوته اندازی مذهب نوشته
شده است - « سر لوح مذهب لاجوردی که در کتیه هر یک عنوان
هر دفتر بشرح کتیه دو صفحه اول نوشته شده - خط متن نستعلیق
کتابت خفی متوسط و عناوین و عبارات پایان هر دفتر و آخر نسخه

رفاع لیمه دانگه عالی - رقم ناصر کاتب - تاریخ تحریر سال ۱۳۳۳ هـ
(شماره ۶۰)

نسخه مشتمل است بر : شش دفتر مثنوی (در ستی) و دیوان
شمس (در حاشیه)

(۱) شش دفتر مثنوی

آغاز :

« بشنو از نی چون حکایت میکند از جزئیات شکایت میکند »

پایان :

« آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بی حد و کراهِ »
« تمام شد کتاب مثنوی من کلام سلطان العارفين و قدوة
العاشقين مولانا جلال الحق والدين محمد بن محمد بن حسين البلخي
الرومي قدس الله روحه العزيز علي بندي العبد الضعيف التحيف تراب
اقدام الفقرا ناصر الكاتب احسن الله احواله في شهر منة ثلاث وثلثين
وثمانمائة الهجريه النبويه المحمدية . »

(۲) دیوان شمس

که منقسم است بر : غزلیات - شریعات - رباعیات

آغاز :

« ای عاشقان ای عاشقان امروز ما نیم و شما
افتاده در غرقابه ای تا خود که دارد آشنا »

پایان :

« چون از ظنمات آب و گل دور شویم

هم خضر و هم آب زندگانی ما نیم

« تم بعون الله تعالی وحسن توفيقه والصنوة علی نبيه محمد وآله

وصحبه وسلم . »

نسخه متعلق بکتابخانه سلطان حسین میرزا بایقرا بوده و عبارت
 « صاحب سلطنت حسین میرزا بهادر خان » که پشت صفحه اول نوشته
 شده ظاهراً بخط خود اوست. در حدود سال ۹۶۸ بمملکت حمیده پانو
 بیگم نامی در آمده و سجع مهر وی یابن مضمون : ه
 خاتم مهر که توثیق محبت باشد مهر او آئینه چهره دولت باشد
 حمیده یانوی بیگم ۹۶۸ هـ. بعدها بکتابخانه پادشاهان تیموری هندوستان
 وارد شده و عرضها و مهرهای متعدد کتابداران شاه جهانی در پشت
 صفحه اول هست. در حدود سال ۱۰۱۰ بمملکت محمد تاپادین مهر جعفر
 حسینی و بسال ۱۰۴۰ در تصرف اسمعیل بن محمد حسن قشقه ای آمده
 پس از آن جزو کتابهای اختصاصی مهد علیا بوده و پس از بزرگ او
 سرانجام بکتابخانه وارد شده است.

(۳۸۵)

دیوان شمس

مولانا جلال الدین محمد بلخی

باندازه ۱۷۵ × ۲۶۵ - جلد میشن قهوه ای تریج و گوشه و جدول
 ضریبی لولا دار که در حاشیه ذق دوم مضامینی در توصیف سخنان مولانا
 بخط ثنت عالی ضرب شده که بواسطه فرسودگی غالب عبارات آن
 خواندنی نیست ولی عبارات کتیبیه لولا اینست : « دیوان اقصیح
 المتکلمین و اباح المتأخرین مولانا جلال الدین رومی علیه الرحمة »
 اندرون جلد تیساج سوخته تحریر ۱ تریج و نیم تریج و گوشه و یک حاشیه
 زمینه لاجوردی سوخت معرق عالی - کاغذ دولت آبادی دو جدول
 زرین در هر صفحه سه لچکی مذهب متقش - عنوانها بخط رقاع بزر
 نوشته شده - در آخر نسخه دو لچکی بزرگ بونه اندازی مذهب -

پشت صفحه اول بکته ترنج و دو ترنج مذهب لاجوردی عانی دارد که در بیان آن روی متن زر بونه اندازی بخط رقاع خوش سفیداب تحریر دار نوشته شده است « دیوان أفصح المتکلمین قدوة للمحققین مولانا جلالت الحلة والدين محمد الرومی عیبه الرحمة » ه دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب سرریج لاجوردی عانی که در میان هر صفحه ه بیت از ابتدای دیوان نوشته و بین سطور طابا اندازی شده است و در چهار کتبه پیشانی و ذیل بخط کوفی نورینی عانی سفیداب نوشته است « بسم الله نبدأ بذكره » و الحمد لله حق حمده « و الصلوة والسلام علی » محمد وآله اجمعین « ه ۹-۱۰ صفحه ه هر صفحه ه ۱ سطر ه هر سطر بکته بیت ه ۸ سیمتو در سن و ۱۶ بیت در ۳۷ مصراع در حاشیه - خط مستطیل کتابت متوسط - رقم محمد زر کوب - تاریخ تحریر سال ۸۶۲ ه (شماره ۵۰۷)

نسخه منقسم است به : غزلیات (مرتب) - ترجمیات - رباعیات .

آغاز :

ای دن چه اندیشه‌ی در عذر آن تقصیرها

ز آن سوی او چندین و قازین سوی تو چندین جفا

پایان :

ه این یکدم تقدیرا شمیمت می‌دان

از رفقه میتدیش ز آنده مهرس ه

ه تم اندیوان مرشدانما لکین و فضل المتکلمین مولانا جلالت الحلة

والدين محمد الرومی قدس الله سره الحزیز علی ما العین انضعیف المحتاج

الی بجملة الله السمک الخلاق محمد بن عبدالرزاق المشهر بالزرکوب

احسن الله احوانه فی تاریخ شهر ذی الحجة الحرام لسنة الثمن و ستین

و اما نسخة الهجرية المصطفوية وسلم تسليماً ابداً كثيراً ه

در حدود سال ۱۲۱۰ در مملکت محمد ابراهیم نامی بوده و سال
۱۲۸۵ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه اول مهر او را
دادند. پیش از آن از نظرو کسی از ترکان عثمانی گذشته و اسطیای طغرائی
لایقائی از او در پشت صفحه اول هویدا است .

(۳۸۶)

اینها

منتخب دیوان شمس - مولانا جلال الدین

رضاقلیخان هدایت

(۱۲۸۸۰ م)

باندازه ۱۹۵ × ۳۰۵ - جلد مقوای روغنی خوش بوم زرد
گل و بوته نقاشی ، حاشیه بوم سرخ گل و بوته ریزه نقاشی ، اندرون
بوم سرخ بوته نرگس و شکوفه ، حاشیه باریک مشکی مذهب - کاغذ
فرنگی شکری جدول و کمنه زرین - عنوانها سرخی - ۴۷ صفحه ،
هر صفحه ۲۲ سطر ، هر سطر یک بیت ، ۱۲ میلیمتر - خط نستعلیق
کتابت جلی متوسط - بدون رقم (بخط شخص رضاقلیخان هدایت) -
تاریخ تحریر سال ۱۲۶۲ - (شماره ۵۲۳)
آغاز مقدمه : « دیباجة دیوان موسوم بشمس الحقایق سواوی معنوی
قدس سره - مؤلفه .

« این نامه که گنج پر دقایق خوانند

یاغی است که برگل و شقایق دانند

خورشید حقایق است وز پید کاصحاب

هم نام بر آن شمس حقایق رانند

« ... پیش و ران دیده اند و دانشوران فهمیده اند ... جمعی از

اصحاب و ارباب و ما را بمطالعه آن میل تمام دیدیم بترتیب تهجی از تفزلات قصیده مانند و ترجمعات شیرین تر از قند و غزلیات دلپسند و رباعیات ارجمند آن دیوان حقایق بنیان انتخابی رفت و چون این کتاب مستطاب بجد و جهد این فقیر غافل از نهایت و بدایت رضائلی المتخلص بهدایت بوده است بانجام رسید و باختتام انجامید ، زیرا که فی الحقیقه شمسی است پراز انوار حقایق و معارف آنهیه و دقایق حکمیه آنرا « شمس الحقایق » نامیدن مناسب وقت نمود و بدین نام فیکو نامیده آمد . . . چون این کتاب انجام پذیرفت پرویزگار دولت . . . سلطان ابوالنصر محمد شاه غازی خلدالله ملکه و زمانی بود که این چاکر دربارمأمور آمده بود بمواظبت خرگاه و ملازمت درگاه . . . گرامی پور شد شهزاده عباس . . . و آغاز اکتساب اطوار کمالات و اقتباس اتوار حالات آن ذات نجسته صفات بود ؛ ملاحظه رفت که در دیستان سبق خوانی که مقدمه تادب یا آداب جهانپانی است فراگرفتن ایات دلکش دلپذیر است و طبع مبارک از تنبیح اشعار فارسی ناگزیر ؛ افتتاح این باب را باین فرخنده کتاب که واردات ربانی و صادرات عرفانی است موجب یمن و صلاح و سوزش خیر و فلاح دانستم ؛ زیرا دیباچه این نامه را بنام نامی گرامی ماختم و به تنظیم و تقسیم این دفتر پرداختم .»

آغاز متن :

« آفتاب وجود اهل صفا آن امام سبین و نبی خدا »

بایان :

« من باشم و من باشم و من باشم و من دری با بند و وی باشد و وی باشد و من
 « با تمام رسید دیوان موسوم بشمس الحقایق در دارالسلطنه

طهران فی ۱۲۶۲ »

این کتاب را چند بار ناصرالدین شاه مطالعه کرده است و در پشت صفحه اول و صفحه آخر یاد داشتهها و طرحهای نقاشی از آن پادشاه

همت : یک بار بسال ۱۲۶۰ و یک بار بسال ۱۲۶۷ و پس از سالها
بسال ۱۳ نیز از نظر او گذشته و در این بار مطالب مفصلی در پشت
کتاب نوشته است.

بسال ۱۲۶۸ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه
اول در محل سرنوح مهر او را دارد .

(۳۸۷)

هولانا جلال الدین

باندازه ۳۰۳ x ۲۰۰ - جلد تیماج مشکلی تریج و سر تریج
سنگه زبینه آجری ، اندرون میشن عنابی تریج و سر تریج و گوشه
سوخت معرق زبینه فیروزه‌ای که قسمت سوخت آن بروی جلد جدید
نقل شده است - کاغذ قطره بخارانی نخودی - عنوانها بشنگرف -
دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع خوش که در میان هر صفحه
هفت بیت از آغاز بختوی نوشته شده است - (۵) سر لوح مذهب مرصع
خوش که در کتیبه هر یک عنوان هر دفتر بخط نسخ خوش بسنیداب
نوشته شده - ۴۵۴ صفحه ، هر صفحه ۲۲ سطر هر سطر دو بیت ۱۱۳
میباشد - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر
(قرن دهم) (شماره ۲۹۹)

آغاز :

« بشنوا زنی چون حکایت میکند از جدائیها شکایت میکنند »

بایان :

« قصه کوئنه کن که رفتیم در حجاب

هین خمش والله اعلم بانصواب

« تمت الكتاب بعون ملك الوهاب . »

از صفحه ۳۱۶ تا ۳۳۳ کتاب و دیباچه‌ها بخط کاتب دیگری است ، ولی در همان زمان کتابت نسخه نوشته شده است .
در آخر دفتر اول و آغاز دفتر دوم این عبارت است : « این کلمات کثیرالبرکات از اناس طيبة شیخ المشایخ جلی حسام الدین است و از خط وی منقولست : بیان سبب تأخیر افتادن این نیمه دوم از کتاب مثنوی نفع الله به قلوب العارفين و بیان شروع بعد از فتور و شروع وحی بر آدم بعد از فتور و انقطاع وحی بسبب زلزله و سبب فتور هر صاحب حالتی و سبب زوال آن فتور به شرح مسطور والله اعلم . »
تمامی یاد داشتها و سجع مهرها را سحر کرده‌اند و فقط معلوم است که از کتابهای انتقالی از کتابخانه شخصی سید علیا بکتابخانه سلطنتی است

(۳۸۸)

شش دفتر مثنوی

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۳۲ × ۳۲ - جلد مسخری مشکی تریج و نیجرتیج
و سرتریج و گوشه و حاشیه برینه‌ضربی میناسازی مذهب ، اندرون زمینه طلا
پوش بتریج و سرتریج و گوشه سوخت معرق مستعمل - کاغذ کشمیری
الوان متن زرافشان - دو جدول زرین عنوانهای شنگرف و تریج و زر - ۷ سر
لوح مذهب برص خوش کشمیری که سرلوحهای دفتر دوم و پنجم جاید
و خورد تر از سایر سرلوحهاست - ۸۳۵ صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر ،
هر سطر یک بیت در متن و ۱۶ بیت در ۳۲ بصرع در حاشیه -
خط نستعلیق کتابت خلی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰)
صفحات - ۱۴۰ - ۱۴۱ - ۲۷۳ - ۲۷۷ نو نویسی - (شماره ۵۰۲)

آغاز نسخه: هذا كتاب المشوي المولوي وهو اصول اصول الدين

آغاز متن :

« بشو از نی چون حکایت میکند

و از جندها شکایت میکند »

پایان نسخه :

« در دل من این سخن زان سینه است

زانکه از دل جانب دل روزنه است

« الحمد لله الذي وقتني يا تمام هذه النسخة الشريفة بعناياته الكاسلة

بصلياً علي رسوله ومرتجياً الي قبوله مستمداً عن ارواح المصنف و هو
قبوله. »

بتاریخ سال ۲۱ الهی نسخه وارد کتابخانه شاه جهان پادشاه

هندوستان شده و بخط خود در پشت صفحه اول نوشته است « بتاریخ

غره شهر رمضان المبارک سنه ۳۱ این نسخه شریفه جزو کتابهای این

نیازمند گردید. قیمت یکصد روپیه » و در حدود سال ۱۱۵۰ هـ بمسلك

علی اکبر نامی و بسال ۱۱۸۵ شفیح نامی در آمده است. بسال ۱۲۳۲

از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه سوم نام وی بسفید اب

روی متن زر در نیم ترجیحی نوشته شده. بسال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین

شاه گذشته و مهر وی در حاشیه همان صفحه است .

(۳۸۹)

•••

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۳۵ x ۲۴۰ - جلد میشن عتایی ترجیح و سر ترجیح

و گوشه و حاشیه ضربی ، طلا پوش ، اندرون تیماج تریکی قوچ و سر ترجیح

و گوشه سوخت تحریر زمینه طلای عالی ترکی - کاغذ بغدادی جدول
 زمین - عنوانها بزر - دو صفحه اول بین مطبوعه طلا اندازی ، دو صفحه
 دوم بین ایبات طلا اندازی بین مصراعها تسمه منقش و بسوخی - (۱۰)
 سرلیح مذهب مرصع عالی ترکی - ۷۶۱ صفحه ، هر صفحه ۲۵ سطر ،
 هر سطر یک بیت - ۶ مبلعتر در متن و ۱۳ بیت در ۲۶ مصراع در حاشیه
 خط نسخ کتابت خفی خوش ترکی - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰)
 (شماره ۴۷۶۹)

آغاز نسخه مانند نسخه پیش
 آغاز متن :

« بشنو این نی چون شکایت میکند از جهاد آنها حکایت میکند »
 پایان : نسخه :

ه این خودی را خراج کن اندر خدا تا نمائی همچو ابلیسی جدا
 بعضی صفحات و صالی و تعمیر شده است .
 تمامی یاد داشتهها و مهرها را محو کرده اند و فقط یک یاد داشت
 بتاريخ ۱۲۳۸ یاقیمانده است که مطلب آن را نیز یاد کرده اند .
 (۳۹۰)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۲۲ × ۲۰۰ - جلد ماغری مشکی ترنج و سر ترنج و
 گوشه و حاشیه بریده مشگنه طلا پوش ، اندرون تیماج سرخ ترنج و
 سر ترنج بریده سوخت معرق زمینه مشکی گل و پوته مذهب خوش -
 عنوانها بشنگرفا - هر صفحه سه لجهکی مذهب منقش - دو صفحه اول

متن و حاشیه بین السطور طبلاندازی و بین مصاربع تسمه مذهب متقش
 حاشیه بونه اندازی مذهب متقش - دو صفحه اول هر دفتر بین السطور
 طبلاندازی - در حاشیه بککه صرفصل مذهب مرصع - ۶ سر لرح مزدوج
 مذهب مرصع خوش کشمیری - ۷۴۷ صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطر هر
 سطر یک بیت در متن ، ۱۹ بیت در ۳۸ مصراع در حاشیه - خط نستعلیق
 کتایت خطی متوسط - رقم محمد لطیف - تاریخ تحریر ۱۰۰۲ ، (شماره
 ۳۱۰۰)

آغاز :

« بشنو از نی چون حکایت میکند از جدائیها شکایت میکند »
 پایان :

« در دل من آن سخن زان میمنه است

ز آنکه از دل جانب دن روزست »

« فرغ من تحریر المثنوی المعنوی الهادی الی صراط المستوی
 تحریر یافت مثنوی حضرت سلای روم ، در عهد شاه سلیم ولد اکبر پادشاه
 در دارالخلافه اگره که پای تخت هند است ، فرموده حاجی محمد
 سعید بخاری ، کاتبه محمد لطیف و فتاح بنی اسرائیلی ساکن کوی
 جلالی سنه ۱۰۲۰ »

خط این رقم با خط متن متفاوتست .

تاریخ ورود بکتابخانه معلوم نیست ولی در بالای صفحه اول
 مهر فتحعلیشاه را دارد .

(۳۹۱)

شعر دققی شعری

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۸۵ x ۲۹۵ - جلد مغزای روغنی ثانی متن مرعش

گل و یونته نقاشی برجسته ترنج و سر ترنج ولجکی بوم مشکلی مذهب که در ترنج ها تصویر حضرت مسیح و مریم نقاشی شده ؛ حاشیه بوم سرخ گل ریز نقاشی اندرون بوم تریاکتی تصویر مذهب زن جوان با شاخ و گل و شکوفه و پرنده و دیگر جانوران ، حاشیه بوم مشکلی گل ریز نقاشی - کاغذ دولت آبادی دو جدول مذهب - هر صفحه سه لچکی مذهب - عنوانها پشتگرف - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع عالی که در میان هر صفحه چهار بیت از آغاز مثنوی نوشته شده و بین سطور طلائندازی است - دو صفحه اول سایر دفترها متن و حاشیه بین سطور طلائندازی حاشیه یونته اندازی مذهب منقش عالی و هر دفتر یک سر لوح مذهب مرصع مزدوج عالی دارد که در کتیبه آن هادیه مذهب مغیذاب تحریر دار و زر عنوان هر دفتر روی متن زیر یونته اندازی نوشته شده - ۱۶۵ صفحه ، هر صفحه ۲۰ سطر ، هر سطر دو بیت ۸۵ میلیمتر در متن و ۱۸۰ بیت در ۲۶ مصرع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت خفی متوسط رقم حسن علی بن حیدر شیرازی - تاریخ تحریر ۱۰۶۵ - ۱۰۶۷ (شماره ۱۲۲۹۱)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان :

« قصه کوتاه کن که رفتیم در حجاب

هین شمش و الله اعلم بالصواب »

« تمام شد کتاب مثنوی مولوی معنوی مولانا جلال الدین رومی بتاريخ منتصف شهر رمضان المبارک سنه ۱۰۶۵ ، کتبه العبد المذنب الراجی حسن علی بن حیدر شیرازی » (تاریخ تحریر مثنویهای دیگر که مقدم است یکی ۱۰۶۶ و یکی ۱۰۶۷)
نسخه متعلق بمیرزا مهدیخان نادری و فرزند وی محمد رضا بوده و مهرهای متعدد هر دو در بعضی صفحات هست کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

مولانا جلال الدین

بافتازہ . ۲۰۰ x ۱۳ . جلد تیماج مشکئی قمری طلاپوش خوش، اندرون تیماج سرخ تریج و نیمترینج و سر تریج مذهب - کاغذ ترمہ اصفہانی جدول و کمنہ زرین - جای عنوائها بیاض - ۵۰۵ صفحہ ہر صفحہ ۲۱ سطر، ہر سطر دو بیت . ۹ سبلیمنٹر - خط شکستہ نستعلیق کتابت حنفی عالی - بدون رقم بخط محمد رضای اصفہانی - تاریخ تحریر سال ۷ - ۱۰۹۱ . (شماره ۵۰۵)

آغاز : مانند نسخہ پیش

پایان موجود :

«دست داندست خداکاری بکن سکسبی کن یارئی یاری بکن
نسخہ ناتمام مانده و فقط تا نیمہ دوم دفتر پنجم کتابت شدہ است
و جای مرسخنیها بیاض مانده . با احتمال قوی این نسخہ نیز بخط میرزا
محمد رضا اصفہانی است نسخہ های متعدد مانند قہانامہ و خمسہ
نظامی و کلیات سعدی و دبیران حافظ بخطوی در کتابخانہ موجود است
و خود این معنی را در کتاب متذکر است . شاید بشنوی
حاضر آخرین کتابی است کہ کتابت آنرا آغاز نہادہ و مجال اتمام آنرا
نیافتہ است .

پایان دفتر چهارم کتاب اینست :

« قد قرعت من تسوید مجلد الرابع بعون الله الملكة الصابغ يوم
السابع من العشر الثاني من الشهر السادس من العام الاول من العشر
العشر من المائة الثانيه من الالف الثاني من الهجرة المقسمة انبوية . »

نسخه در تصرف خسرو میرزا لوزند فتحعلیشاه بوده و آنرا به حاجی میرزا احمد نامی بخشیده است و همان ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در محل سرلوح مهر او را دارد .

(۳۹۳)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۵۲ × ۲۶۵ - جلد مقوای روغنی خوش بوم زینونی
 زرك ، تریج و سر تریج تصویر بزرگ و جوان و عمارت ، حاشیه بوم آلبالویی
 گل و بوته نقاشی ، اندرون بوسرخ بوته اندازی مذهب ، حاشیه با رنگ
 مشکی مذهب - کاغذ روسی آهار و مهره کشیده - جدول و کمنه زین -
 عنوانها به سخی بعضی بلاجورد و زر بخط متن و بعضی بنسخ کتابت
 خوش - سرلوح و یک سر فصل مذهب مرصع خوش و در کتیبه
 سرلوح اول عنوان کتاب بخط ثلث خوش بقلم شنگرف روی متن زر
 نوشته شده - خط نستعلیق کتابت حقی متوسط - رقم ابوالفضل احمدیانی
 تاریخ تحریر ۱۲۶۰ - ۱۲۶۱ . (شماره ۵۰۴)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان دفتر اول :

« در بوم مهشبه دهم شهریجمادی الاول سنه ۱۲۶۰ در مدرسه
 چهار باغ اصفهان اتمام یافت علی بدالغیر کثیرالتصیر ابن مرحمت
 پناه آقا محمد مشهور بدرویش ابوالفضل . . . »

پایان دفتر سیم :

« تمام شد دفتر سیم از کتاب مثنوی مولوی بتاريخ ۲۴ شهر
 رمضان المبارک سنه ۱۲۶۰ . »

پایان نسخه :

« تصدیه کوتاه کن مکن دلها کباب

ختم کن والله اعلم بالصواب »

سوال ۲۸۳؛ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه

اول مهر او را دارد .

(۳۹۴)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۷۵ x ۲۸۳ - جلد تیماج مشکین اندرون تیماج مرصع
ماده - کاغذ ترمه جدول و کسند زرین - عنوانها بشنگرف و لاجورد
بقلم رقاع کتابت خوش - دو صفحه اول متن و حاشیه بین سطور طلائع اندازی
بین بصراعها نسمه مذهب - حاشیه مذهب مرصع خوش - (۴) سرترنج
مذهب مرصع خوش - بالای صفحه ۳ - ۴ دو ترنج و سرترنج مذهب
سنتش - ۵ و ۶ صفحه ، هر صفحه ۲۳ سطر، هر سطر دو بیت ۱۱۳ سبلیعتر
خط متن نستعلیق و کتابت خفی بعضی حواشی بخط شکسته تعلیق
خفی عالی - رقم محمد مهدی ملک الکتاب - تاریخ تحریر سال ۱۲۶۳ .
(شماره ۵۰۸)

نسخه فاقد نیمه دوم دفتر سوم و نیمه اول دفتر چهارم است (بین

صفحه ۵۳ و ۵۴ ؛ حاضر)

آغاز ؛ مانند نسخه پیش

پایان ؛

« و رنگبرد دانست این درد زود گفتگوی من ندارد هیچ سود

« تم المجلد السادس من كتاب المثنوی بهیئت الله الملک الواحد
 الاحد الغنی بتاريخ یوم السبت ثانی عشرین شهر صفر المعطر سنه ثالث و
 شین و ما تین بعد الالف من انهجرة النبویه صلوات الله وسلامه
 علیه علی ید حفیر الفقیر محمد بهدی ملک الکتاب غفر ذنوبه . . . »
 بسال ۱۳۲۲ از عرض گذشتنه است

(۳۹۵)

شش دفتر مثنوی

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۸۰ × ۲۸۸ - جلد مقوای روغنی متن زینونی زرک
 ساده حاشیه مذهب ، اندرون سرخ ساده جدول مذهب - دو صفحه
 اول هر یک از دفتر بین سطور طبلاندازی و دو صفحه اول متن و حاشیه
 حاشیه بونه اندازی مذهب خوش - ۶ مرئوح مذهب مرصع خوش -
 ۵۴۶ صفحه ، هر صفحه ۵۵ سطر ، هر سطر دو بیت ۱۰۴ میلیتر - خط
 متن نستعلیق کتابت خفی و ترجمه بعضی لغات در حواشی شکسته
 نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر ۱۲۶۳ . (شماره
 ۵۱۸)

آغاز :

« هذا الكتاب المثنوی المعنوی وهو اصول اصول الدین
 « بشنوازی چون حکایت می کند و زجدها بیها شکایت میکند »
 پایان دفتر پنجم . « تم المجلد الخامس بتاريخ بیست و هشتم
 شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۶۳ . »
 پایان نسخه

« شرح این کوته کن و رو بر ستاب

تضم شد و الله اعلم بالصواب »

از آخر نسخه رقم و تاریخ و مطالب دیگر را محو کرده اند .
 در تاریخ ۱۲۸۸ در تصرف طه‌ناسب میرزا مؤیدالدوله بوده
 و در آن تاریخ آنرا بدرویش غلامعلیخان منتقل کرده و معلوم نیست
 در چه تاریخ بکتابخانه وارد شده است

(۳۹۶)

مولانا جلال‌الدین

باندازه ۲۰ × ۳۱۰ - جلد مقوای روغنی نوم ماشی گل و بوته
 منتش مذهب حاشیه زربوته اندازی عالی ، اندرون تیماج سرخ
 ترنج و سر ترنج مذهب - کاعذ فرنگی نخودی آهار و سهره کشیده جدول
 و کتله زرین زرفشان - عنوانها سرخی و لاجورد و سیلو - دو صفحه
 اول هر دفتر متن و حاشیه بین سطور طلا اندازی و بین مجراها تسمه
 مذهب مرصع ، حاشیه مذهب مرصع عالی - (۶) مرلوح مذهب مرصع -
 چهار صفحه اول متن بوته اندازی مذهب عالی که در میان هر صفحه
 چهارده و پانزده سطر نوشته شده و بین سطور طلا اندازی است - در
 پیشانی دو صفحه اول دو شیر و خورشید و تاج مذهب دارد که نام
 ناصرالدین شاه بسبزی بخط نستعلیق عالی نوشته شده است - ۵۷۶
 صفحه ؛ هر صفحه ۲۰ سطر ، هر سطر دو بیت ، ۱۲ میلیمتر - خط متن
 نستعلیق کتابت ثنی عالی و عنوانها رفاع کتابت خوش - رقم فتحعلی
 حجاب شیرازی - تاریخ تحریر ۱۲۶۳ - ۱۲۶۶ (شماره)

آغاز نسخه

« چون این کتاب مستطاب... بخطی خوش و طرزی دلکش
 تحریر یافته بود از کمال خوبی و نایستگی شایسته بزم... ناصرالدین

شاه . . . دانسته این علام جان نثار دولت این آثار فیروز میرزا آنرا برسم
پیشکش حضور خورشید ظهور واهدای کتابخانه مبارک منطور داشت،
چنانچه مراتب دولتخواهی این دولتخواه را کاتب کتاب بنظم آورده
و بعرض رسانیده :

چون باسر داور مالک رقاب نبوغ بی پایان آمد این فرخ کاتب
نصرت الدوله بزرگ ملک جم بنده جان پر کف شاه عجم
کامجور شهزاده فیروز گزین آن یمنه فیروزی و نصرت قرین

.....

کاتب هذا الكتاب الداعي الدونه المستطاب فتحعلي الشيرازي
المتخلص بحجاب ١٢٦٦ هـ .
آغاز متن :

وما توفيقي الا بالله ، هذا الكتاب المثنوي و هو اصول اصول
اصول الدين في كشف الاسرار . . .
بشنو از تی چون حکایت میکند و ز جدائیها شکایت میکند .
پایان :

« قصه کوتاه کنی که ز قلم در حجاب همین خمش والله اشلم بالاصواب
تمت الكتاب بعون الملك الوهاب ، کتبه فتحعلي الشيرازي
المتخلص بحجاب ١٢٦٣ هـ .

نسخه انتقالی از صندوقخانه یکنایخانه است .

(٣٩٧)

شش دفتر مثنوی

مولانا جلال الدین

یادنامه ١٥٠ × ٢٥٣ - جلد مثنوی روحنی عالی بوم بزرگ تریج
و سر تریج بوم آلبانوی گل و بلبل نقاشی گوشه مذهب ، حاشیه بوم

آلبانویی که در کتبیها چند آیه از قرآن و اسما چهارده معصوم بقمه
 رقاع خوش نوشته شده، اندرون بوم سرخ پوته اندازی مذهب ترنج
 و سرتنج و حاشیه بزرگ بوم مشکئی که در ترنجها آیاتی از قرآن نوشته
 شده و تاریخ ۱۲۶۸ دارد - کاشخفرنگی آهار مهره کشیده جدول و کمند
 زرین - عنوانها بسرخ - دو صفحه اول متن و حاشیه بین سطور طلا اندازی
 حاشیه پوته اندازی مذهب منقش - (=) سرنج و یک سرفصل مذهب
 مرصع خوش که در کتبی هریک عنوان هر دفتر بخط رقاع خوش بقلم
 لاجورد روی متن زر نوشته شده است ۵۷۱ صفحه، هر صفحه ۲۵ سطر
 هر سطر دو بیت ۹۳ سیمتر (شماره ۱۲۲۸۴)

آغاز :

«بشنواز نی چون حکایت می کند وز جدائیها شکایت می کند»
 بنیان :

« بام گردون را ازو آید اوا گردشش باشد همیشه زان هوا »
 و تاریخ تمام کتاب فی ۱۴ شهر محرم ۱۲۶۷ بعون الله تعالی ۵۰
 بیان ۱۲۸۴ از عرض گذشته و در حاشیه صفحه اول مهر
 ناصرالدین شاه دارد .

(۳۹۸)

مولانا جلال الدین

یاندازه ۲۰۵ x ۳۲۰ - چند قیماج سرخ پوته اندازی مذهب
 ترنج و سرتنج و گوشه و حاشیه متگنه - کاشخفرنگی نخودی آهار و
 مهره کشیده جدول و کمند زرین که تمام صفحات بین سطور بخط کشی
 زر دارد - عنوانها بسرخ و لاجورد - دو صفحه اول بین سطور طلا اندازی

(۷) سر لوح مذهب مرصع خوش - ۵۷۸ صفحه ، هر صفحه ۷ سطر
دو بیت ۱۳۴ میلمتر - خط شکسته نستعلیق کتابت متوسط رقم -
حبیب‌الله نوری - تاریخ تحریر ۱۲۶۸ . (شماره ۱۹)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان :

« قصه کوتاه کن که رفتم در حجاب

هین خمش والله اعلم بالصواب »

در میان صفحه آخر :

« خاتمه مجلد ششم از مستوی بتاریخ نوزدهم شهر شعبان المعظم
سنه ۱۲۶۸ مطابق سیچقان نیل . کتبه العبد الحقیر القییر العاصی
حبیب‌الله نوری غفرله . »

در تاریخ ۱۲۸۸ نسخه در تصرف فرهاد سیرزاد معتمدالدوله بوده

است و معلوم نیست درجه تاریخ بکتابخانه وارد شده است .

(۳۹۹)

مشق دفتر ششوی

مولانا جلال‌الدین

باندازه ۱۴۵ × ۲۵۲ - جلد روغنی ممتاز که در روی پیکه دف

آن تصویری از داستان « پیدا شدن روح القدس بصورت آدمی بر سریم
بروقت غسل و برهنگی » و در دف دیگر تصویر « گریختن عیسی
علیه السلام نوزکوه و شخصی در بی او رفتن » باطیغ‌ترین و زیباترین
وجهی تصویر شده و در حاشیه روی کتیبه‌های بوم مشکی عنوان کتاب
و آیاتی از قرآن بقلم سفیداب بخط رفیع عالی نوشته شده ، اندرون
جلد بوم مشکی مجانس شکار مذهب و در تریج و سر تریجها دور نماها
تصویر شده و در نیم‌تریجها نام و انقاب « حشمة الدوله » بخط رفیع

عالی روی متن زر نوشته شده است و در چهار لچکی هر دف روی زمینه زر گن و بوتنه و برنده نقاشی شده است و جلد رقم ۱ و کمترین اقل السادات غلیرضائین محمد اسمعیل الحسینی القائینی « و تاریخ ۱۲۷۲ دارد - کاغذ ترمه جدول و کمند زرین - عنوانها بزر تحریر دار و لاجورد بخط رقاع عالی - بالای هر ورق عنوان هر دفتر بزر تحریر دار نوشته شده - دو صفحه اول بین مصرعها تسمه بوتنه اندازی مذهب ودو لچکی و چهار کتیبه بوتنه اندازی مذهب منقش در حاشیه دارد - (۲) سر لوح مذهب بر صبع خوش که در کتیبه های آنها عنوان کتاب و دفترها بزر تحریر دار بخط رقاع روی زمینه لاجورد و زر نوشته شده است. ۶۶۳ صفحه ، هر صفحه ۲۳ سطر ؛ هر سطر دو بیت ۸۱ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت بختی خوش - رقم محمد علی بن محمد اسمعیل حسینی قائینی - تاریخ تحریر ۱۲۶۶ - ۱۲۷۱. (شماره ۱۲)

(۴۰۰)

مثنوی مولانا

باندازه ۲۱۰ × ۲۲۰ - جلد تپاج مشکلی بوتنه اندازی مذهب تریج و سر تریج و حاشیه سنگنه مذهب - کاغذ لورنگی متن زرشان نخودی آهار و مهره کشیده جدول و کمند مذهب ، بعضی صفحات بین السطور طلا اندازی - دو صفحه اول هر دفتر متن و حاشیه بین السطور طلا اندازی و بین المصارع بوتنه اندازی مذهب حاشیه مذهب بر صبع عالی و در بالای این دو صفحه و ۱۴۲ موضع دیگر در متن کتاب در بین نقش دوشیر و بنورشید مذهب نام ناصرالدین شاه با القاب در ترانه های منقش بوم زر بخط نستعلیق عالی روی متن لاجورد بوتنه اندازی نوشته شده است - دنبجه هر دفتر عنوان بخط رقاع کتابت عالی بقلم لاجورد و سرخی و زر نوشته شده است و آخر دو صفحه آخر بوتنه اندازی مذهب

است ۶۰ سوره مذهب مرصع عالی که در کتیبه‌های آن روی متن
 زر عنوان هر دفتر بقلم لاجورد بخط نستعلیق ممتاز نوشته شده است .
 ۷۱۸ صفحه هر صفحه ۲۱ سطر همسطر دو بیت ۱۱۸ میلی‌متر -
 خط نستعلیق کتابت ممتاز - رقم محمد حسین کاتب السلطان شیرازی -
 تاریخ تحریر ۱۲۷۹ هـ .

آغاز نسخه :

« بسمه هذا الكتاب المثنوی المعنوی و هو اصول الاصول
 اصول الدین فی کشف الاسرار ! لوصول والیقین »

آغاز متن :

« بشنوا زنی چون حکایت می‌کند
 وز جدائیها شکایت می‌کند »
 پایان :

قصه کوتاه کن که رفتیم در حجاب
 شکر کاین ناره بعنوانی رسید
 هر که از این برود آید پیام
 بل بیامی کز فلک برتر بود
 یام گردونرا ازو آید نوا
 گردشش باید همیشه زان هوا

و یکجند در معروضه شیراز بنده خاکسار . . . عنان همت بتحصیل
 خط نستعلیق معطوف داشت - پس صفحه چند از کتاب مثنوی مولوی
 نگاشته دل بر کربت غربت نهادم و راه دارالخلافته باهره پیش گرفتیم -
 شرف خاکبوس حضور - اعلیحضرت . . . ناصرالدین شاه قاجار . . .
 دست داد . . . به تنبیه آن کتابم مأمور فرمودند - در قنیل مدت بنوعی
 که نطق طاعت همگان از آن قاصد است با تمام رسانید - و انا انعمد کاتب
 الحضرة الساطیة محمد حسین شیرازی عفو الله ذریه و ستراته عیوبه .

تحریراً فی شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۷۹ هـ

بسال ۱۲۸۲ از عرض گذشته است .

این نسخه، از حیث تزئینات بهخصوص خط از تفاهس آثار دوره
نابری است .

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان :

« یام گردون را ازو آید تو را گردشش باشد همیشه زان هوا
ه این کتاب مستطاب تربیب سالی پنج می گذشت که این تغییر
برایج کتابت آن مشغول بوده . . . تا آن اوقات که بسند حکمرانی . .
این ملکه از وجود . . . حشمة الدولة العلیة العالیة نواب حمزه میرزا . .
زیستی تازه گرفته . . . این کتاب را تمام و بنام غامی و اسم گرامی آن
شهزاده . . . انجام داد . . . (۱) العبد الضعیف انداعی محمد بن ابن
محمد اسمعیل الحسینی نقاشی . » لغات و اصطلاحات درحاشیه بخطی
تختی تر از متن ترجعه و توضیح شده است .

این نسخه نقیسی بدست سید فرزند هنرمند سید اسمعیل نقاشینی
ساخته و پرداخته شده است ، بهنی خط مشن آن از سید محمد علی و خط
رفاع از سید محمد حسین و جلد آن که از شیواترین کارهای روغنی
قرن سیزدهم است ، از سید علیرضاست و شاید تذهیبات و تحریرات و
جدول کشی آن نیز از همین سید علیرضا باشد .
بسال ۱۳۰۱ از عرض کتابخانه گذشته است .

(۴۰۱)

شش و نقره شعری

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۰.۵ x ۲۶.۲ - جلد بقوای روغنی عالی متن تصویر
دو مجلس درس و بحث حاشیه نیم آلبالویی روتد اندازی مذهب قرنج

ولجکی گل، بوته نقاشی مذهب حاشیه بازیگک بوم سبز مذهب - کاغذ
 ترمه جدول و کمند زرین - عنوانها بسرخي - دو صفحه اول هر دفتر
 متن و حاشیه بین سطور طلا اندازی و حاشیه بوته اندازی مذهب منقش
 - (۶) سر لوح مذهب بر صغ خوش - ۷۱۵ صفحه ۲ هر صفحه ۲۱ سطر
 هر سطر دو بیت = ۱۰ میلیمتر - خط شکسته نستعلیق کتابت مخفی خوش
 رقم محمد حسن شریف - تاریخ تحریر ۱۲۸۱ - ۱۲۸۴ (شماره ۵۰۳)
 آغاز :

«پشنوازی چون حکایت می کند وز جدائیها شکایت می کند»
 پایان :

«صد درود و صد سلام از کردگار بر پیمبر باد و بر آل کبار»
 تمام شد مثنوی مولوی بتاریخ شهر ریح الاول ۱۲۸۴ هجری -
 الوانق بالله اللطیف محمد حسن الشریف الشهیر بکاتب سرکاری . x
 در پایان نسخه مطالبی با مرکب سرخ نوشته شده بوده است و آنرا محو
 کرده اند و در جای آن رقم و تاریخ را بمرکب مشکی نوشته اند.
 کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست !

(۴۰۲)

شعی دفتر مثنوی (صد دفتر اول)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۵۵ x ۲۵۷ - جلد تیباج سرخ جدول متنگه مذهب -
 کاغذ دولت آبادی جدول زرین کمند متن زرشان غبار - عنوانها
 یشتگرف - - متن دو صفحه اول متن و حاشیه بین سطور جدول کشی بین
 مصراعها تسبیح مذهب حاشیه مذهب بر صغ خوش - سه سر لوح مذهب
 مانده - ۱۰۴ صفحه ۲ هر صفحه ۲۱ سطر هر سطر دو بیت ۸۷ میلیمتر -

خط نستعلیق کتابت مخفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱)
(شماره ۱۰۵)

نسخه مشتمل است بر دفتر اول و دوم و تیممهای از دفتر سوم
آغاز :

«بیتوازی چون حکایت میکند از جزئیها شکایت میکنند»
پایان :

«این مثل پشتو که شب دزد علید درین دیوار حفره می برید»
حاشیه دفتر اول مشحون از توضیح اصطلاحات و معانی لغات
است که از تطایف الذغانت نقل شده .

نسخه در حدود سال ۱۱۳۵ در تملک التوریدی نامی بوده و
بسال ۱۱۶۳ در شهر قشایور بمرزا مهدیخان نادری و پس از او
بفرزندش محمدرضا منتقل گردیده است - سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه
گذشته و نام او بخط نستعلیق بسفیدآب روی متن زر در ترقیحی نوشته
شده است ولی بعداً بحسن میرزا فرزند عبدالمه میرزا منتقل گردیده و او
آنها بتاريخ سال ۱۲۷۶ تقدیم کتابخانه سلطنتی کرده و سال ۱۲۸۲
از عرض ناصرالدین شاه گذشته است - خط و سایر سالکان متعدد نسخه
در پشت صفحه اول و آخر و درج کتاب هوید است .

(۴۰۳)

شش دفتر هندی (مختصه)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۰۰ x ۲۷۵ - جلد ماهری مشکی تریج و سر تریج
و نیم تریج و گوشه و حاشیه برنده ضربی طلا بوش نخوش ، اندرون نیمه ج
حنائی حاشیه بذهب - صفحات متن و حاشیه ، کاغذ متن قطعه چنانی

زرفشان عبار حاشیه بخارائی جدول زرین - جای عنوانها بیاض -
 یکک سر لوح مزدوج مذهب برصع عالی - ۱۲۸ صفحه ، هر صفحه ۱۷
 سطر هر سطر یکک بیت ۷۵ میلیمتر - خط نستعلیق کتابت چلی عالی
 بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) (شماره ۱۲۳۴۲)

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان :

« صبر آرد آرزو را بی شتاب صبر کن و الله اعلم بالصواب »
 نسخه در تاریخ سال ۱۱۶۴ از مملکت میرزا مهدیخان نادری
 بوده بعد بفروزند او محمد رضا منتقل شده است مهر هر دو در اول و
 آخر کتاب هست - قبل از آن تاریخ در کتابخانه سلطین تیموری
 هندوستان بوده است که مهرها و یادداشتها را محو کرده اند، ولی اثر
 یکک مهر کتابدار شاه جهان هویدا است .

(۴۰۴)

شش دفتر متوی (مذهبی)

مولانا جلال الدین

باندازه ۱۹۰ × ۲۰۰ - جلد روغنی ممتاز بوم مشکمی نقش
 برگه موئی ، تریج و سر تریج بوم ماشی گل و بوته نقاشی ، حاشیه بوم
 سرخ گل و بوته نقاشی ، اندرون میشن سرخ تریج و سر تریج ونجکی
 بریده سوخت معرق طلاپوش عالی - صفحات متن و حاشیه کاغذ متن
 قطعه ختائی نیایی جدول زرین ، کاغذ حاشیه سمرقندی شکری زرفشان
 سر سفیدها و بین سطور بوته اندازی مذهب و بین بصراعها تسمه مذهب
 جای عنوانها بیاض - یکک سر لوح مزدوج و سه سر فصل مذهب برصع
 عالی - ۱۱۶ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یکک بیت ۹۵ میلیمتر
 خط نستعلیق نیمه دانه عالی - بدون رقم (و با احتمال قوی خط میر
 علی هروی) و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) . (شماره ۱۳۳۰)

آغاز: مانند نسخه پیش.

پایان:

«سیف و خنجر چون علی ریحان او / ترگس و نسرین عدو جان او»
نسخه از کتابخانه عالم گیر پادشاه تیموری هند بوده و بعد
بهرزاد رشای منجم نامی اثر خریداری کرده و پس از آن بتمنک اسیر محمد
بن علی مردان خان درآمده است. چون سایر مهرها و یادداشتها را محو
کرده اند، معلوم نیست در چه تاریخ بکتابخانه وارد شده است.

(۴۰۵)

دفتر متروی زمستانه

مولانا جلال الدین

بازدازه ۱۳۵ × ۲۲۸ - جلد میشن چگری تریج و سر تریج سنگنه
اندرون تیجاج عنایی ساده - صفحات متن و حاشیه، کاغذ متن سمرقندی
زرفشان حاشیه دولت آبادی جدول زرین - بین مصراعها تماماً تسعه
مذهب - عنوانها بشنگرفی در سر سخنهای طلائندازی - دو صفحه اول
متن و حاشیه بین منظور طلائندازی و بین مصراعها تسعه منقش لاجوردی
حاشیه بوته اندازی گلکاری که تریج و نیمتر نهجائی بعداً بآن الصاق
کرده اند - یک سر لوح مذهب بر صم مزدوج خوش که در آن قلم رفته اند
۹۸: صفحه هر صفحه ۱۵ سطر، هر سطر یک بیت ۴، سیلیتر - خط
نستعلیق کتابت خوش - رقم [محمود بن] اسحاق [شهابی] - بدون
تاریخ تحریر (قرن ۱۰) . (شماره ۱۷)

آغاز: مانند نسخه پیش

پایان:

مانند نسخه پیش، اضافه دارد:

«در ری انتخاب از مشنوی حضرت مولانا جلال روسی، محمود بن اسحاق شمر ذابیه و شمر عبیده»

چنانکه گنشت جای رقم را محور کرده اند و فقط نام «اسحاق» بجای مانده، تا قبل آن محور شده است، ولی من شک ندارم که کتاب همان محمود بن اسحاق شیبانی، سیاهستانی باشد که بی واسطه بر علی عروسی است.

بسال ۱۲۷۱ خریداری شده ناصرالدین شاه این معنی را بخط خود در پشت صفحه اول نوشته و مهر کرده است. - سال ۱۲۷۴ و ۱۲۸۲ از عرض گذشته است.

جزاهر الاسراف و ذواهر الانوار

(شرح مشنوی مولانا جلال الدین)

حسین بن حسن خوارزمی

(۱۲ = ۸۳)

بندازه ۱۹۰ × ۲۰۰ - جلد پیشین تریاکی تریج و لیستریج و سر تریج بریده طبری ضلابوش لولادار توکی - کاغذ بغدادی بخودی جدول زرین - یک سر نوح اکلیلی الحاقی در اوان و در سر اوج مذهب سرع توکی خوش در میانه - عنوانها پشتگرف - ۹۵۸ صفحه، هر صفحه ۲۳ سطر، هر سطر ۱۰۲ مینیمتر - خط نستعلیق تحریر کتابت توکی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۱) (شماره ۲۷۱۶)

شراح مشنوی فقط سه دختر از مشنوی را شرح کرده و در مقدمه ده مقاله در احوال طریقه مولویه و اصطلاحات و احوال متصوفه نهاده است و در مقدمه آورده :

اغاز :

۱- حمد بی حد و غایت و ثناء بی حد و نهایت بوحدهانیت
 موصوف ملکی که

مقدمه المطالب غنی کشف بعضی الحارثی ، بعد از حمد حضرت
 پروردگار و درود بر جناب نبی مختار چنین گوید محرر این کلمات
 شورانگیز و مقرر این مقالات شررآمیز بنده شینته ستمن حسین
 بن حسن احسن الله ائیده چنانکه در کتاب کنوز الحقایق فی رموز
 الدقائق شاهد شد آرای این معنی کسوت زینا پوشیده است
 حضرت خداوندگار کاشف غوامض اسرار مقرب حضرت باعزت
 بلکه قیومی مولانا و شیخ جلال الحق والدین الرومی قدس الله سره و اوصل
 اینتا بفضله بیه ؛ اگر چه از اکثر مشایخ طبقات به حسب زمان متأخر
 است ؛ اما از روی عنود درجات و از جهت احدیة انذات برسا بقان
 آفاق قایتی است و قطب الاقطاب عهد خویش و مظهر ولایت محمدیه
 و وارث علوم نبویه است کدام دلیل بدین قاطع تر و کدام برهانی
 بدین معنی مطالع تر از کتاب مشنوی که جامع اسرار معنوی است ، خواهد
 بود

فائحة الابواب فی سبب تألیف الکتاب ، بر رای عالی ارباب هم
 مشعانی . . . نموده می آید که من بنده بیرکت صحبت و بمن همت خواجه
 رحمه الله از اوان طفولیت رغبت تمام پایبات و اشعار و مشنوی
 حضرت «ولوی قدس سره داشتم و همیشه حاضر به استکشاف و یکنایت
 و حفظ و مطالعه آن می شتافتم و از روحانیت حضرت مولوی قدس سره
 فیضها می بافتم تا بعدی که در زمان شهاب که آتشی طبعیت را وقت
 التهناب بود ، اصناف عباد از اوزار و بلاد مشکلات بیات حضرت «ولوی
 قدس سره بدین ضعیف می فرمادند و در استفتاح مغالقی ابواب آن داد
 مبالغه می دادند و با وجود قلت بضاعت بقدر استطاعت در جواب هر

سایل رسائل نوشته می‌آید و به تخصیص کتاب معنوی را که خزینة
اسرار معنویست جماعتی... بیش این ضعیف مباحثه می نمودند و در
خور قابلیت خویش از زبان این درویش واردات غیبی می‌شودند و الحاح
مینمودند و در اقتراح می‌افزودند که بعضی از آن مقامی که بتصویر
می‌آید بتحریر پیوندد و بالتعاس ایشان کتاب «کنز الحقایق فی
ردود الحقایق» کسرت نظم یافته بود. باوجود آن استدعا، تصدی
بشرح معنوی می‌کردند، من بنده بی اشارت غیبی بدان امر تقصیر...
اشتغال نمی‌کردم... که در این حال یقین فضل ذوالجلال...
جناب خواجه رحمةالله علیه بنده را بشارت دادند که در واقع چنان
دیدم که آن مقرب حضرت قیومی مولانا جلال الحق والدین الرومی
بعکم موافق ازلیه و مناسبات روحانیه دیدن این مخلص آمده بودند
و بشرح حکم متعالیه... اشتغال می نمودند... لاجرم این بشارت
را عین اشارت غیبی دانسته در عالم صورت ظهور انسان آن را منتظر
می بودم که نسبت نجات الطاف ربانی و زین گرامت... و حضرت
امیر زاده اعظم... سخی خلیل الرحمن ناصرالدین ابرو العنق ابراهیم
سلطان شیداالله قواعد الاملام بمکانه... آفتاب روحانیت مولوی
برقلب قابل اوتانفت و مخاطر قیاضش که آئینه جمال نمائی شاهیت خطور
کرده که کتاب معنوی حضرت مولوی را که خزاین اسرار معنوی است
می‌باید که شرحی نوشته شود... درین باب بخط شریف و عبارت
لطیف خویش مکتوبی بدین درویش نوشته که: «چون بشرح و فی
و بیان کافی تقدیم حجاب از روی شاهد دلفریب این کتاب برداشته آید
هر آینه بدعای ارباب ذوق و ثنای اصحاب سوتی... برخور دار شوند؛
همیشه قرین روزگار همابویش و رفیق دولت روزافزون بخنیران این عهد
خواهد بود، و چون بمشاهده آن کتاب راجی و خطاب فانی مشرف
گشتم و فرمان او را موافق اشارت غیبی دیدم... بشرح کتاب اشتغال

نمودم و این کتاب را با نام حضرت پروردگار « جواهر الاسرار و زواهر الانوار » نام نهادم و پیش از شروع بشرح آیات برنهیج تقدیم ده مقاله ایراد کردم ، تا غواص این بحر زخار را التقاط جواهر الاسرار دضوار نباشد هذه مقالات العشرة
 پایان :

« ولی چو کشتی تن بشکند ز موج حوادث

بمان تو تختۀ جان مرا بساحل ایشان
 ثم الكتاب بعون الله الودعاب و انصلوة على محمد و آله
 و صحبه اجمعين و سلم تسليماً .
 بسال ۱۳۱۷ در تملک تبرهان الذین شریف ترکه بوده و بسال
 ۱۳۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در بالای صفحه اول مهر تو
 هست

(۴۰۷)

ترجمه آنا بیکیه (ترجمه شرح مشنوی ترکی)

تقی بن محمد منشی ساوجبلاغی

(قرن ۱۴)

باندازه ۲۱۰ × ۳۳۰ - جلد تیساج ساده چنایی - صفحات متن
 و حاشیه کاغذ متن سفید و حاشیه آبی قرنگی جدول و کمتند آکلیلی -
 بین مطور آکلیل اندازی - عنوانها بسرخی - رنگ سر لوح آکلیلی -
 ۱۵ صفحه ، هر صفحه ۲۹ سطر ، هر سطر ۱۳ مهلمنور - خط نستعلیق
 کثابت خفی - بدون رقم (و ظاهراً بخط مترجم) و تاریخ تحریر
 (قرن ۱۴) (شماره ۵۲)

این نسخه ناقص قسمت مقدمه از شرح ترکی دفتر ششم مشنوی
 بولاناست که مترجم گوید :

« تقی بن محمد مشی ساوجبلاغی ، مترجم این شرح
 از ترکی بفارسی در ترجمه شرح اول جلد این کتاب که بنام
 امین السلطان وزیر اقتداس اعظم مترجمه انا بکیه اقدسیه سوم
 آمد ، اختلاف عقاید اهل طریقت و عرفان را تشریح نموده »
 آغاز : « الحمد لله الذی جعل القسم السادس من کتاب المشوی
 المعنوی این مجلد ششم را نیز بر آن اعتبارات سابقه قیاس کن
 پایان موجود :

« خانبا شگرف و جسمیم باشد و درون . »

(۴۰۸)

نگینات

سعدی (مشرف بن مصلح الدین شیرازی)

(۶۹۱ م)

باندازه ۱۵۰ × ۲۴۵ - جلد ابره قیماج مشکی ضربی عالی
 طلاپوش ، اندرون تزیین و نیمترنج و لچکی و حاشیه سوخت تحریر زمینه
 فیروزه‌ای طلاپوش اولادار که در کتیبه خلابوش این دو بیت برجسته
 بخط نستعلیق نوشته شده است :

بروخوشه چین باش سعدی صفت که گرد آوری خرمن معرفت
 نصیحت کسی سودمند آیدش که گفتار سعدی بسند آیدش
 کافه دولت آبادی جدول زرین - عنوانها بعضی هلاچورد

پوته اندازی زرین نوشته شده و بعضی بزرگساده - در هر صفحه دو لچکی
 پوته اندازی زرین دارد - ۸۷۲ صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر هر سطر یک
 بیت ۴ ه سیلستر در متن و شش بیت در ۱۳ سبراج در حاشیه دارد -
 دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب برصع ممتاز که در میان عنوان و قسمتی

از آغاز کتاب بسفیداب تحریر دار روی متن زر نوشته شده است
 - ۴ - سر لوح و (۲۲) سرمخزن مذهب برصیح عالی که عنوانهای هر
 قسمت بخط رفیع عائی بسفیداب تحریر دار روی متن زر نوشته شده است
 (۱۱) مجلس تصویر سینیانور عالی به علاوه دو صفحه پیش از متن یک
 مجلس بزم عالی است که حواشی صفحه ها مذهب برصیح است - خط
 نستعلیق کتابت خوش - رقم عبدالله بن شیخ مرشد شیرازی - بدون
 تاریخ (قرن ۹) (شماره ۳۲۷)

نسخه مشتمل است بر : مقدمه مشهور علی بن احمد بن ابونصر
 یستون - مجالس خمس - رساله صاحب دیوان - مؤال و جواب معذ -
 الدین نظیری و سعدی - نصیحة الملوك - رساله سلطان آباقا - حکایت
 ملک انکیانوب - حکایت ملکه شمس الدین تازی گوی - گلستان - بستان
 قصاید عربی - قصاید فارسی - مرانی - منعمات - ترجمعات - طلیات -
 بدایع - خوانیم - غزلیات قدیم - صاحبیه - مقطعات - مطایبات و خبثیات
 هزلیات - مضاحک - رباعیات - مفردات .

آغاز

« شکر و سپاس معبودی را جات قدرته »

بابان :

« من راست نوشتم تو گوش راست فخوانی

جرم لجلاج نباشد چو تو شطرنج ندانی »

« تم الكتاب يعون الملك الوهاب بن مقولات الشيخ العارف
 الكامل صاحب الموارد السبحانية و انقصاحت انسحانية شرف الاسلام
 و المسلمین مرشد السانکین قدرة العاشقین مشرف بن مصبح السعدی
 الشیرازی نور الله مرقدہ ... کتبه العبد الفقیر اقل خلق الله عبد الله ابن
 شیخ مرشد الکاتب الشیرازی عفی عنهما و غفر ذنوبهما ... من بعد
 ذلک غفرانا الکاتبه .. »

بسال ۱۲۸۵ نسخه در تملک حسنعلیخان گروسی اسیر نظام
درآمده و این معنی بخط زیبای او در صفحه آخر با مهر او هست که آنرا
به یحیی خان قرزند خود بخشیده است. - سال ۱۲۹۱ بتملك مؤيدالدوله
درآمده سال ۱۲۹۷ از ورثه مؤيد الدوله برای کتابخانه خریداری
شده است

(۴۰۹)

ت

سعدی

باندازه ۱۱۰ × ۱۸۵ - جلد باغری مشکی ساده جدید، اندرون
تیماج سرخ - کاغذ دولت آبادی نباتی جدول زردن - عنوانها بزرگ و
لاجورد بخط رقاع نعلودانگ خوش - در هر صفحه دو ایچکی بزنده -
اندازی مذهب - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع لاجوردی
شالی که در وسط هر صفحه در تونجی هفت مضر از آغاز متن نوشته شده
و بین سطور طلا اندازی متنش است و در حاشیه زمینه لاجورد در دوازده
بهر مذهب روی زمینه لاجورد فهرست کلیات بخط تلک عبار بسفیداب
نوشته شده است - دو صفحه دوم بین سطور طلا اندازی - (۴۷) مرصع
مذهب لاجوردی و مذهب متن بزرگ و کوچک که عنوان فهرست
بسفیداب تعبیردار روی متن آن بزرگ بخط رقاع خوش نوشته شده -
۸۲۸ صفحه ، هر صفحه ۱۹ سطور، هر سطر تک بیت ، ۵ میلیتر در متن
و شش بیت در ۱۴ مصرع در حاشیه - خط نستعلیق کتابت خطی خوش
رقم مستعم الذین اوحادی شیرازی - تاریخ تحریر ۹۱۷ (شماره ۳۳۱)
تقسیمات نسخه مانند نسخه بیس یا ذکر عنوان « سعدی ناده »
بجای * پستان »

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان متن مانند نسخه پیش ، اختصاره دارد :

« کتبت لتبقي الذکر فی اسم بعدی

فی اذا الجلال اخبر لکاتبه سعدی

« تم الکلیات ... علی اقلام قراب اقدام کلاب احباب ابی
تراب بنعم الدین الا وحدی شقرالله ذنوبه وستره صوبه فی ربيع الآخر
منه سبع عشرة وتسعمائه الهجریه . » (یشت صفحه اول ظاهراً یک
مجلس مینیاتور هست که روی آنرا کاغذ چسبانیده اند و باید برداشته
شود)

نسخه در حدود سال ۱۱۶۷ در نملک نجفلی خان سافی بوده
و بسال ۱۲۹۷ وارد کتابخانه قزهاق میرزا معتمدالدوله شده و بسال
۱۳۰۰ آنرا پیشکش ناصرالدین شاه کرده و بسال ۱۳۲۲ عرض دیده
شده است

(۴۱۰)

کلیات

سعدی

باندازه ۱۳۵ x ۲۴۴ - جلد ساغری مشکی تریج و سر تریج و
حاشیه بذهب - کاغذ دوت آبادی جنول زرین - عنوانها بزر و لاجورد
در سر فصلهای بوته اندازی مذهب - از اول و آخر نسخه لافل یک
ورق ساقط - (=) سرلوح و (۲۴) سر فصل بزرگ و کوچک بذهب
مرجع عالی که عنوان هر قسمت در آنها بخط رقاع یا نستعلیق
بزر نوشته شده و صفحه اول موجود (که صفحه دوم کتابست) تماماً
مذهب مرجع عالی است و چهار مطراژ متن کتاب در روی متن زر در میان

صفحه نوشته شده است - و در کتیبه بیستانی و ذیل بقلم زر روی متن
لاچورد نوشته است :

« طبیعتش چون گلستان جهان هر چه جوئی زو برآید در زمان

(۱۵) مجلس میناتورعانی - ۹۲۰ صفحه ۱ هر صفحه ۱۷ سطر
هر سطر یک بیت . ۵ مایلتر در متن و ۶ بیت در ۱۲ مصراع و بیصن
میزان عبارات نثر در حاشیه - خط نستعلیق کتبات خفی خوش - بدون
رقم و تاریخ تحریر و با احتمال نوی نزدیک یقین بخط منعم الدین
ارغندی کاتب نسخه شماره پیش و حتی تذهیب و جدول کشی این
نسخه بنسبت مذهب نسخه مزبور انجام شده است (شماره ۳۳)

تفسیحات مانده نسخه پیش .

آغاز موجود :

د و گسترده ، رحیمی که از دیوان رحمتش

بایان موجود متن :

« چندانکه نگه می کنم ای رنگ پری

یار دویم ز اولین خوبی »

بایان موجود حاشیه :

« خیری که بر ابدت بتوفیق از دست

در حق کسی کن که دری خیری هست »

ظاهراً نسخه در حدود قرن یازدهم در خاک عثمانی بوده و به تئوب
به تصرف محمد اسعد (سال ۱۱۷۴) و حسین (سال ۱۲۲۰) و
محمد حسین (سال ۱۲۴۰) و محمد علی نام بوده و سال ۱۳۲۲
از عرض کتابخانه گذشت است .

{ ۴۱۱ }

کلیات

سعدی

باندازه ۲۱۵ × ۳۷ - جلد ساغری مشکی تریج و سر تریج
و گوشه پریده مینامازی زمینه زر خوش حاشیه مذهب - کاغذ دولت -
آبادی متن زرشان خباریا یک تسمه منقش - در هر صفحه سه لچکی
مذهب منقش - عنوانها بسفیداب تحریردار در سرفصلهای منقش روی
زمینه زر - در پایان هر قطعه شعر دو لوحه مذهب منقش - و بین
مصراعها تسمه مرصع - دو صفحه پیش از متن ؛ متن و حاشیه مذهب
مرصع عالی که در ترجمهائی فهرست کتابها روی زمینه منقش بسفیداب
تحریردار نوشته شده - دو صفحه آغاز متن بین سطور طلا اندازی
منقش - (ع) سر لوح مذهب مرصع مزدوج بزرگ و (۳) سوسخن
بزرگ مذهب مرصع عالی - عنوانها در متن بزر و لاجورد و شنگرف -
دو صفحه آغاز و پایان نسخه متن و حاشیه ، متن مجلس تصویر مینیاتور
عالی فرسوده و حاشیه مذهب مرصع - ۸۹۶ صفحه ، هر صفحه ۱۰ سطر
هر سطر یک بیت ۸۸ سلیمتر در متن و ۱۲ بیت در ۲۴ مصرع
در حاشیه - خط متن نستعلیق نیم دودانگ و حاشیه کتایت متوسط -
بدون رقم و تاریخ تحریر (میانه قرن ۱۰) ، (شماره ۴۷۵۹)
تقسیمات نسخه مانند نسخه پیش

آغاز مانند نسخه پیش

با دان متن مانند نسخه شماره ۳۲۷ اضافه دارد :

تم الكتاب الکلیات الشیخ مصنف الدین سعدی شیرازی ، بعنوانه
تعانی و حسن توفیقه و جلی الله علی محمد و آله اجمعین الطیبین .

پیش از صفحه ۴۹۲ لاقبل یک ورق ماقط دارد .

سال ۱۲۸۴ از عرض گذشته است .

(۴۱۲)

کلیات

سعدی

باندازه ۱۸۷ x ۳۱۷ - جلد روغنی عالی زمینه مشکین گل و بلبل نقاشی حاشیه زمینه رنگ گل سرخی ، اندرون دریکه دف تصویر شیخ سعدی بصورت یک درویش و در دف دیگر تصویر فتحعلیشاه ، حاشیه هر دو مانند حاشیه بیرون جلد - کاتب نیا تمی جلدی زرین متن افشان غبار - عنوانها بزر - دو صفحه اول و دو صفحه چهارم و چهارم موضع دیگر در دوج نسخه ، متن و حاشیه بین مطور طرا اندازی حاشیه بوتق اندازی مذهب منقش عالی - (۵) سرلوح مذهب مرصع مزدوج عالی که در کتیبه هر یک روی متن زر بوتق اندازی عنوان هر قسمت بسنید آب نوشته شده - (۲۳) سرلوح کوچک دیگر بهمان منوال - ۷۷۸ صفحه ، هر صفحه ۲۱ سطر هر سطر یک بیت ۹۵ میلیتر در متن ۷ بیت در ۱۴ مصراع در حاشیه - بحث نستعلیق کتابت خوش - رقم محمد قاسم شیرازی - بدون تاریخ (قرن ۱۰) (شماره ۳۲۸)

تقسیمات مانند نسخه پیش

آغاز : مانند نسخه پیش

پایان بحالس :

« رقیمه فقیر بر تقصیر محمد قاسم روز پنجشنبه شهر نموال »

پایان نسخه :

« هزاران درود و عزازان سلام ز ما بر محمد تنیه السلام »

« تمام شد کتاب کلیات شیخ مصباح الدین سعدی علیه الرحمة

و المغفرة . کتبه العبد الاقل المذنب الراجی محمد قاسم شیرازی ،

بتاریخ سال ۱۲۹۸ از میرزا محمود وزیر تهران خریداری شده

(۴۱۳)

گیات

سعدی

باندازه ۱۸۰ × ۳۱۵ - جلد روشنی عالی عمل احمد بتاریخ
سال ۱۳۳۱ ، دو مجلس تصویر شعراء که : جامی - سنائی - مولانا -
سعدی - حافظ - خاقانی - نظامی - فردوسی - انوری - کمال‌الدین
امجدی را با اسم مشخص کرده است. درخواستی ۱۸ بیت شعر از صبا
به خط نستعلیق خوش بسفیداب نوشته شده که این ابیات از آنهاست :

« ای جلد پرنگار بهشتی تو با بهار
با آستان خسرو و درگاه شهریار

« دارای عهد فتح‌علیشاه کز شرف
نازان باقر بنش او آفریدگار

« فرمود تا مصوری از سنکک بندگان
ببگارد این دوچند بدان شکک نغز تار

« تعال ناسور شعرای سخن طراز
ز ابعای بی مثال ما یک آمد آشکار

« افکنده سر بمحفتشان زد صبا رقم
زینده مجلس شعرای بزرگوار . »

تدیون جلد زمینه سرخ بوته اندازی تشعیرمازی مذهب
حاشیه زمینه مشکی بوته ریزه نظامی - کاشانه دولت آبادی دو جدول
زین متن زرفشان - در هر صفحه یک لجهکی بوته مذهب - عنوانها
بسرخی در سرفصلهای بوته اندازی مذهب - دو صفحه اول و نش
موضوع دیگر در درج کتاب ، متن وحاشیه بین سطور طلائندازی ، حواشی
بوته اندازی مذهب بتفش و حل‌کاری عانی - (۹) سر لوح مزدوج